

Nr 247.

Av herr **Hall**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 5, med förslag till rättegångsbalk.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 5 med förslag till ny rättegångsbalk har bland annat föreslagits en rättslig reglering av advokatväsendet. De advokater som erhållit viss, i propositionen närmare angiven juridisk utbildning, och vunnit inträde i en sammanslutning (advokatsamfundet) skola erhålla ensamrätt till advokatnamnet. Samfundets styrelse skall erhålla viss i lag fastslagen disciplinär befogenhet över medlemmarna. Styrelsen skall även enligt förslaget bli en slags domstol dit rätten har att vända sig med anmälan mot advokat, därest han inför rätta visar oskicklighet eller eljest befinnes olämplig att uppträda inför rätta. Skulle styrelsen i den fackförening varav han själv är medlem icke behaga vidtaga åtgärder mot honom kan justitiekanslern ingripa, dock endast genom en anmälan till samma höga styrelse.

Det är således en mycket förnäm ställning propositionen bereder åt denna kår. Anledningarna till denna uppseendeväckande upphöjelse klarläggas icke närmare. I det utredningsmaterial som följer propositionen framhålles visserligen att det ur den rättssökande allmänhetens synpunkt är av vikt att den kan söka hjälp hos personer, som besitta härför nödiga kvalifikationer. Det intygas emellertid samtidigt att allmänheten, i den mån som tillgången på rättsbildade advokater ökat, allt mer övergått till att begagna sig av deras tjänster med alla de fördelar denna utveckling medfört såväl för domstolarnas arbete som den allmänna rättsvården. Några särskilda skäl för att en forcering av denna utveckling just nu skulle vara nödvändig synas sålunda icke föreligga.

Under utredningens gång ha framförts krav på såväl ett fullständigt advokatmonopol, som på ett mera begränsat sådant, i form av ensamrätt till ombudskap i högre domstol. Det är anledning antaga att det halva steg Kungl. Maj:t tagit på vägen mot ett monopol för advokater kommer att under riksdagsbehandlingen aktualisera dessa förslag. Den rättssökande allmänhetens intresse av att fritt få välja sina ombud och behovet av konkurrens även inom detta yrkesområde, torde därför behöva framhållas i något bestämdare ordalag än dem som kommit till uttryck i propositionens tveksamma motivering.

Vad det fullständiga advokatmonopolet beträffar har riksdagen tidigare ställt sig avvisande såväl av praktiska som principiella skäl. En rättssökandes förtroende för ombudet grundar sig i många fall på personlig kännedom om hans egenskaper och redbara vilja att fullgöra uppdraget på bästa sätt. Att tvinga allmänheten att i varje ärende — även i sådana som ställa mycket små krav på juridisk kompetens hos ombudet men ändå kunna vara av stor

materiell betydelse för parten — söka en, måhända avlägset boende advokat, skulle i många fall åstadkomma orimliga besvär och kostnader. Det halva monopol som det skulle innebära att advokater med juridisk utbildning finge ensamrätt i mål som behandlas av högre domstol, kan icke av lekmanopinionen bedömas på annat sätt än det fullständiga monopolet. På grund av de stora olägenheter det måste innebära att under processen byta ombud, komme detta att efter mycket kort tid medföra ett praktiskt monopol även i underrätterna. Med den ställning propositionen intager till dessa frågor vågar man väl även hoppas att monopoltanken även denna gång skall avvisas.

Men även om denna yttersta konsekvens av monopolsträvandena på detta område skulle avvisas återstår i den nu föreliggande propositionen många andra förslag som äro ägnade att väcka allvarliga betänkligheter. Bestämmelserna i kap. 8 och §§ 2 och 5 i kap. 12 äro uppenbarligen avsedda att avskaffa den hittills gällande likheten inför rätten hos den part som företrädes av en ledamot av advokatsamfundet och en advokat som står utanför detta samfund. Den som är medlem av advokatsamfundet skulle sålunda få tala och svara inför rätt utan att vara av rätten godkänd, medan andra rättegångsombud skulle underkastas en prövning i avseende på sin »redbarhet, insikter och lämplighet». Alla ombud kunna visserligen avvisas från handläggning av visst mål om de visat oskicklighet eller oförstånd vid målets handläggning. Men därtill inskränker sig likheten inför lagen. Är ombudet advokat blir den efterföljande åtgärden endast en anmälan från domstolen till advokatsamfundets styrelse. »Är ombudet ej advokat, äge rätten förklara honom obehörig antingen för viss tid eller tills vidare att brukas som ombud vid rätten.»

Den medborgare som hädanefter anser sig vara bättre företrädd inför rätta av ett ombud som icke tillhör advokatsamfundet har sålunda att räkna med att hans ombud, hur lämplig och skicklig han än är, intar en svagare ställning inför rätten än en motpart som betjänas av någon som vunnit burskap i de privilegierades samfund. Han riskerar först att falla på den prövning som rätten skall företaga om hans lämplighet som ombud. Och om han lyckligt klarat denna pärs återstår honom i alla fall att under hela rättegången nödgas iakttaga större återhållsamhet och försiktighet vid utförande av sin parts talan än hans motparts ombud. Själv har han ganska lätt för att bli bortdömd som olämplig eller oskicklig. Hans motpart kan visserligen vid rätten råka ut för samma olycka, men detta betyder för honom icke något avgörande. I sista instans har han alltid att falla tillbaka på välviljan i sin egen fackföreningsstyrelse. Vad en sådan ordning skulle betyda för parternas möjlighet att utföra sin talan, särskilt i tillspetsade situationer, behöver knappast påpekas. Den likhet inför lagen som vi med rätta äro stolta över att hittills kunnat uppehålla, skulle, med denna ordning, finnas kvar endast för de parter som betjänas av medlemmarna i advokatsamfundet.

Om den ordning som införes vid domstolen med dessa förändringar är anmärkningsvärd och betänklig är den särställning propositionen bereder åt

advokatsamfundet som dömande myndighet icke mindre uppseendeväckande. Samfundets styrelse skall enligt propositionen träda i domstols ställe i de fall advokat anses böra bestraffas för oskicklighet inför rätta.

Sedan advokaterna sålunda på alla sätt tillerkänts en förmånlig undantagsställning erhålla de även den utomordentliga förmånen att få döma sig själva. Liknande rättsförhållanden ha visserligen prövats i de korporativa statssystemen som nu äro moderna i Europa, men de ha undantagslöst lett till en förvildning av rätten och ett fullständigt upphävande av menige mans rättssäkerhet. Ett för den svenska rätten så främmande institut torde icke böra införas i en svensk rättegångsbalk.

Med hänvisning till ovanstående motivering, föreslår jag följande ändringar i Kungl. Maj:ts förslag till rättegångsbalk:

Kap. 8 utgår i sin helhet ur förslaget.

I kap. 12 föreslås följande ändringar av 2:a och 5:e §§.

§ 2.

Ombud skall vara svensk medborgare med hemvist inom riket.

Ej må den vara ombud, som är omyndig eller i konkurs-tillstånd.

§ 5.

Visar ombud oredlighet, oskicklighet eller oförstånd eller finnes han eljest olämplig, skall rätten avvisa honom som ombud i målet. Rätten må ock förklara honom obehörig antingen för viss tid eller tills vidare att brukas som ombud vid rätten.

Stockholm i februari 1942.

David Hall.

I motionens syfte instämma:

Sigurd Lindholm.

Elof Lindberg.

Arvid Hellberg.

Gösta Skoglund.